

Position paper mantelzorg – perspectief gemeente Breda en BredaMantelzorg (dd. 19-9-2023)

Ontwikkelingen laatste en komende jaren die invloed hebben op mantelzorgers

- (Dubbele) vergrijzing
- Langer thuis wonen
- Schaarste in zorg
- Krapte op de arbeidsmarkt
- Beperkte passende woningen beschikbaar
- Minder mantelzorgers per zorgvrager
- Vooral veel zorgpersoneel is ook mantelzorg (er wordt aan twee kanten aan hen getrokken)
- Veel verschillende rollen maakt mantelzorg zwaar (werk, gezin, mantelzorg)
- Kinderen die verder weg wonen
- Complexiteit wet- en regelgeving

Visie/aanpak

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015): doel van de Wmo is om inwoners zo zelfstandig mogelijk te laten leven en thuis te laten wonen. Mantelzorgers spelen een belangrijke rol in het langer zelfstandig thuis wonen; zij vervullen een essentiële rol in de maatschappij en bij het in stand houden van zorg en ondersteuning aan inwoners. Lastig dilemma: we weten dat we (nog) meer afhankelijk gaan worden van mantelzorgers, dus zullen bij het beoordelen of iemand wel of geen ondersteuning nodig heeft altijd kijken of het netwerk iets kan betekenen; aan de andere kant weten we dat overbelasting op de loer ligt en willen (en moeten) we mantelzorgers ook ondersteunen. In verband met de personeelskrapte en de vergrijzing zal mantelzorg voor iedereen een actueel thema zijn. De vraag is niet of je mantelzorg wordt, maar wanneer. Vooral bij veel rollen van de mantelzorg (werk, eigen gezin, zorg) en grotere fysieke afstand is de belasting snel hoog. We willen mantelzorgers daarom goed ondersteunen.

In Breda doen we dit op verschillende manieren. Zo werkt de gemeente Breda samen met BredaMantelzorg, het steunpunt en kenniscentrum voor mantelzorg in Breda en wordt er tevens subsidie verstrekt aan deze organisatie. BredaMantelzorg is de belangrijkste (samenwerkings)partner als het gaat om mantelzorg. Om mantelzorgers te ondersteunen vindt inzet plaats vanuit:

- het voorliggend veld (niet-geïndiceerde ondersteuning) door BredaMantelzorg en andere welzijnsorganisaties;
- geïndiceerde ondersteuning (Wmo-maatwerkvoorziening); uitbreiden mogelijkheden respijtzorg in de vorm van logeerszorg, juiste aanbod dagbesteding

Inzet die is gepleegd en resultaten

Respijtzorg (vervangende mantelzorg): Mantelzorgers hebben behoefte aan een adempauze om te kunnen opladen.

- Respijtzorgvoorzieningen zijn belangrijk, maar het is soms moeilijk om een passende voorziening te vinden. De wegwijzer voor mantelzorgers: respijtwijzerbreda.nl is daarvoor ontwikkeld.
- De samenwerking rondom geïndiceerde logeerszorg voor mensen met cognitieve problemen is versterkt, vanuit 10 gemeenten en 4 zorgaanbieders. Binnen de samenwerking wordt ervoor gezorgd dat er altijd een logeerbed beschikbaar is, zodat de mantelzorg bijvoorbeeld een weekendje weg kan of even niet hoeft te zorgen. Daarnaast is betaling vanuit de verschillende wetten mogelijk, wat de organisatie voor mantelzorgers eenvoudiger maakt.
- Aanpassing en uitbreiding (geïndiceerd) dagbestedingsaanbod op basis van behoeften; voor bijvoorbeeld jonge mensen met dementie, inwoners met een (niet-westerse) migratieachtergrond etc.

Bewustwording zorg- en welzijnsprofessionals vergroten en meer oog voor de mantelzorgers door voorlichting en overleggen. De mantelzorgdynamiek bekendheid geven. Nu horen we vaak dat mantelzorgers betrokken moet worden bij de zorg en wordt gekeken wat zij kunnen overnemen. Het zou andersom moeten zijn: de thuissituatie (zorgvrager en mantelzorg) redt het niet zelfstandig en heeft hulp nodig. Dus de vraag is: waar is hulp bij nodig in die zorgsituatie? Dat kan

een professional zelf zijn om zorg te verlenen, of anders om te helpen de benodigde hulp te organiseren. Daarbij moet oog zijn voor het welzijn van de mantelzorger: wat heeft de mantelzorger nodig om niet overbelast te raken? Voorlichtingen en deelname aan overleggen zorgen dat dit thema (hoger) op de agenda komt.

Mantelzorgplein in ziekenhuis: enerzijds voor het trainen van mantelzorgers op bepaalde handelingen en daarnaast om hen bij te staan in hun welzijn. Op de afdelingen wordt nagegaan hoe het met de mantelzorgers van de patiënten is. Bij het gevoel dat de belasting hoog is wordt het plein ingeschakeld om met die mantelzorger te kijken wat nodig is om het thuis goed te organiseren en waar lokaal ondersteuning kan worden gevraagd. Het mantelzorgplein zorgt zo voor stabielere thussituaties en maakt de zorgprofessionals in het ziekenhuis bewust van de druk die op de mantelzorgers ligt en die bij ontslag uit het ziekenhuis ineens enorm kan toenemen.

Jonge mantelzorgers: Ruim 600 in beeld en het thema bij scholen meer onder de aandacht: 25% van de jongeren groeit op in een gezin waar iemand extra zorg nodig heeft. In die fase van iemands leven vindt ook de overgang naar zelfstandigheid plaats, worden studiekeuzes gemaakt en carrières gestart. Een zorgsituatie mag dat niet in de weg staan. Jongeren moeten gestimuleerd worden om hun eigen keuzes te maken en er moet passende ondersteuning komen om eventuele belemmeringen weg te nemen.

Samenwerking met GGZ-organisaties en campagne rondom 'de onzichtbare mantelzorger': Psychische kwetsbaarheid komt steeds vaker voor. De mantelzorgers voelen zich vaak zwaar belast omdat zij zich vaak veel zorgen maken, altijd bezig zijn met organiseren, activeren, plannen, etc. Dat heeft grote invloed op het welzijn van de mantelzorgers en kan het werk beïnvloeden, door bijvoorbeeld verminderde concentratie of ineens weg moeten, omdat iets fout dreigt te gaan, slapeloosheid en piekeren. Openheid over de situatie is soms lastig in verband met het stigma. Begrip vanuit de (werk-)omgeving is soms ver te zoeken. Oog en steun voor deze mantelzorgers (en ook de jonge mantelzorgers!) zou standaard moeten zijn vanuit de GGZ zorginstanties.

Inzet op netwerken: We zien een toename in het aantal mensen met de ziekte van Parkinson en dementie. Door deze chronisch progressieve ziekten wordt steeds meer van de mantelzorgers gevraagd. Langer thuis wonen is een uitdaging.

Aandacht voor de combinatie van werk en mantelzorg bij werkgevers. Dit is nog lang niet altijd bespreekbaar. Terwijl duurzame inzetbaarheid van de medewerkers toch hoog op de agenda staat ivm krapte en vinden/houden van goed personeel.

Mantelzorg wegwijs maken in de complexiteit van de wet- en regelgeving: ze weten niet waar ze kunnen aankloppen voor zorg en steun. De zoektocht naar het juiste loket, formulier of zorg is een enorme energievreter voor hen. De ervaren belasting neemt daardoor enorm toe.

Toekomst en afsluiting

Kansen waar de gemeente Breda en BredaMantelzorg in gezamenlijkheid op in (gaan) zetten (ook als gevolg van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)):

- Werkgevers bewust maken van het nut/de noodzaak aandacht te hebben voor de combinatie werk en mantelzorg voor duurzame inzetbaarheid
- Mantelzorg en culturele verschillen
- Versterken mantelzorgondersteuning voor mantelzorgers die zorgen voor een naaste met psychische problematiek
- Zorg- en welzijnsprofessionals die echt oog hebben voor mantelzorgers, samenwerking zoeken en ondersteuning bieden/inroepen als de belasting te hoog wordt.
- Mantelzorgers en hun zorgvragers in een vroeg stadium bewust maken van de veranderde toekomst na het stellen van een diagnose. Bespreken hoe zij de toekomst zien, wat voor hen belangrijk is (op basis van bijvoorbeeld de dimensies in 'mijn positieve gezondheid') en hoe ze zich daarop kunnen voorbereiden. Zo worden mensen gestimuleerd hierover in gesprek te gaan, ook met elkaar en voorbereidingen te treffen. Als je wilt blijven werken in de toekomst, wat is dan nodig om dat mogelijk te maken?